

Razprave

Izvirni znanstveni članek (1.01)

Bogoslovni vestnik 77 (2017) 2,383—394

UDK: 272-72-1

Besedilo prejeto: 9/2017; sprejeto: 9/2017

*Janez Ferkolj***Cerkev – Mati, ki je rodila Cerkev**

Povzetek: V treh poglavjih pričujočega besedila skušamo zajeti glavne poteze Cerkev – Matere. Skrivnost Cerkve je zapisana že v prvem, najbolj osnovnem simbolu vere: *Credo /... / sanctam Ecclesiam catholicam*. Najprej se omenja Očeta Stvarnika, nato Sina Odrešenika in Svetega Duha posvečevalca. Cerkev sledi Svetemu Duhu, Cerkev je prvo delo Svetega Duha, je pred občestvom svetnikov, odpuščanjem grehov, vstajenjem od mrtvih in večnim življenjem. Ko pravimo »Verujem sveto katoliško Cerkev«, izrekamo vero ne »v Cerkev«, temveč »Cerkvi«, njenemu obstoju, njeni nadnaravnosti, edinosti. Izpovedujemo, da je Cerkev oblikovana po Svetem Duhu in je njegovo lastno delo, orodje, po katerem nas posvečuje. Po njej imamo delež pri občestvu svetih, pri odpuščanju grehov in vstajenju za večno življenje. Verujemo, da Cerkev ne obstoji sama zase, ampak je prvo delo Boga za odrešenje ljudi – *finis omnium Ecclesia*. Božja Mati Marija je podoba, *typus* Cerkve. Marija v vsakem trenutku svojega obstoja govori in dela v imenu Cerkve, *figuram in se sanctae Ecclesiae demonstrat*, saj jo »nosi« in jo ima »vso v sebi«. Marija je Cerkev, kraljestvo in duhovništvo v eni osebi. Kar je bilo preroško napisano o Cerkvi, se odraža v Devici Mariji; kar evangelij govori o Devici, je predpodoba narave in življenja Cerkve, s katero smo po milosti krsta eno telo: »V enem Duhu smo bili namreč vsi krščeni v eno telo, naj bomo Judje ali Grki, sužnji ali svobodni, in vsi smo pili enega Duha.« (1 Kor 12,13)

Ključne besede: Cerkev, Mati, vera, Henri de Lubac, Sveti Duh, Devica Marija, skrivnost

Abstract: **The Church – the Mother Who Gave Birth to the Church**

In this article we try to describe the main traces of the Mother Church. The mystery of the Church is outlined in the most basic symbol of faith: *Credo /... / sanctam Ecclesiam catholicam*. The first mentioned is the Father the Creator, then the Son the Savior, and the Holy Spirit the Sanctifier. The Church follows the Holy Spirit, for it is the first work of the Holy Spirit, before the communion of saints, forgiveness of sins, resurrection from the dead and the eternal life. When we say »I believe the holy Catholic Church,« we express our faith not »in the Church,« but »to the Church,« to its existence, supernaturalness, unity. We confess that the Church is formed by the Holy Spirit and is His own work and

His instrument for our sanctification. Through the Church we participate in the communion of saints, in the forgiveness of sins and in the resurrection from the dead for eternal life. We believe that the Church does not exist for itself but is rather the first work of God for the salvation of people – *finis omnium Ecclesia*. Mary the Mother of God is the image and prototype of the Church, as she speaks and works in the name of the Church at every moment of her life, *figuram in se sanctae Ecclesiae demonstrat*, for she bears and holds it in herself. The Holy Virgin is the Church, the kingdom and the priesthood in one person. What has been prophetically written about the Church is reflected in the Blessed Virgin; what the Gospel says about the Virgin prefigures the Church's nature and life. We have become one body with the Church through baptism: »For in one Spirit we were all baptized into one body, whether Jews or Greeks, slaves or free persons, and we were all given to drink of one Spirit« (1 Cor. 12,13).

Key words: Church, Mother, faith, Henri de Lubac, Holy Spirit, Virgin Mary, mystery

1. Uvod

Sveta Cerkev je mati. Za novo življenje nas rojeva s tem, da nas sprejme v svoje naročje. Rečemo lahko, da je mati, ki je rodila vero. Njeno srce je začelo utripati na veliki petek. Ko je zadnjikrat utripnilo srce križanega Božjega Sina Jezusa Kristusa, je prvokrat utripnilo srce Cerkve. Tudi vsa lepota Cerkve je odsev lepote njenega Ženina, ta odsev pa prepoznajo samo oči vere. Skozi verno srce koncilskega očeta kardinala Henrija de Lubaca (1896–1991) se bomo v tem besedilu poglobljali v skrivnost Cerkve, nato v poduk, da je Cerkev prvo delo Svetega Duha in da ji izrekamo ne vero »v Cerkev«, temveč »vero Cerkvi«. Nato se bomo zazrli v podobo Cerkve, ki se odraža v Božji Materi Devici Mariji, ki je bila najboljši del stare Cerkve pred Kristusom in je zaslužila biti nevesta Boga Očeta, da bi postala tudi vzor nove Cerkve, neveste Božjega Sina.

2. Skrivnost Cerkve

Skrivnost Cerkve ni samo duhovna, nebeška ali notranja. Je tudi skrivnost družbene in vidne Cerkve, ki biva sredi sveta, deluje po ljudeh, njeno materinstvo pa se izvršuje po besedi in zakramentu v njuni medsebojni neločljivosti. Oznanjevanje Besede ni zgolj poučevanje, temveč posreduje življenje tistemu, ki odpre svoje srce Bogu. Beseda in zakrament sta »dvoedini kanal«, po katerem se priobčuje Gospodov Duh. Ko gledamo na materinsko vlogo Cerkve, moramo razlikovati med dvema prvinama: med Besedo in zakramentom, rojstvom in vzgojo. Razumeti moramo, da je Beseda že zakrament in zakrament že Beseda. Izvrševanje trojne duhovniške službe oznanjevanja, bogoslužja in vodstva ima naposled en sam izvor, eno samo počelo, Jezusa Kristusa, Besedo, duhovnika in pastirja. Če je materinstvo

Cerkve stvarnost, obstaja tudi veliko podobnosti in nepodobnosti v odnosu do telesnega materinstva. To se odraža v paradoksnih podobi: medtem ko se pri telesnem materinstvu otrok loči od naročja svoje matere, odraščča in postaja samostojen, nas Cerkev »rojeva« za novo življenje, ki ga nosi, in sicer s tem, da nas sprejme v svoje naročje. Čim bolj napreduje naša vzgoja za Božje življenje, toliko pristrčnejše smo s Cerkvijo povezani. Nikoli ne moremo trditi, da je Kristus v nas »dovršen«. Materinsko delovanje Cerkve v odnosu do nas nikoli ne preneha. To delovanje se za nas vedno vrši v njenem naročju. Starokrščanska ikonografija je v podobi pelikana izrazila isto skrivnost: Kristus in tudi Cerkev hranita svoje otroke z lastnim telesom. Čim bolj odrasel postaja kristjan v Gospodu, toliko globlje se v njem razvija duh otroštva. Čim bolj se kristjan pogloblja v duha otroštva, toliko čvrsteje napreduje v svoji odraslosti, ko pravzaprav vedno globlje prodira v naročje svoje matere. »Kristjanova odraslost je njegovo ostajanje v neprestani rasti iz Boga.« (Balthasar 1995, 360) Pisatelj Gilson Cesbron je zapisal: »Vsa naloga je, da postaneš popolnoma odrasel, medtem ko ostaneš povsem otroški.« (1970, 208) To je zares skrivnost in naše človeške misli tega niso zmožne odkriti in izraziti. Zato tako zelo velja: »Slavim te, Oče, da si to prikril modrim in razumnim in razodel malim.« (Mt 11,25) V našem naravnem življenju je vsak korak k odrasli dobi odmik od otroštva, »izguba raja«, korak proti starosti in propadu. V duhovnem življenju pa je, nasprotno, vsak napredek prenova v pravem pomenu. Kdor živi pod vzgibi Kristusovega Duha, hodi »od začetkov k začetkom«, hodi novi mladosti in novi pomladi naproti. (Štrukelj 1996, 36–40)

V dvajsetih stoletjih obstoja se je Cerkev velikokrat izkazala za nevredno Jezusa Kristusa, ki ga oznanja. Želja po dobrem ne preprečuje tragičnih udarcev. Kako nenavadne in globoke rane so lahko mogoče. Henri de Lubac v svoji knjigi *Méditation sur l'Eglise* opominja, da obstajajo ljudje »ne le v politiki, ampak tudi v Cerkvi, ki skušajo Kristusovo nevesto narediti za orodje svojih spletk« (2006a, 187). Včasih »Jeruzalemu vladajo državljani Babilona« (1984, 268). Navkljub »gobavi nečistnici«, ki jo je včasih tako kruto zmaličila, Cerkev ostaja Kristusova nevesta, eno z njim, neločljivo povezana z njim v Svetem Duhu (2006a, 327).

Ljubezen do Cerkve se ne sme izroditi v čaščenju. »V Cerkev ne verujemo tako, kakor verujemo v Boga.« (2003, 49) Staro izročilo je obravnavalo Cerkev kot *mysterium lunae*, Kristusa pa je označevalo za sonce. Lepota Cerkve je odsev lepote njenega Ženina; odsev, ki ga prepoznajo samo oči vere. »Ta Kristusova nevesta, ki jo je Ženin želel popolno, sveto in brezmadežno, pa je taka le v svojem začetku.« (2006a, 249) Nekateri so hoteli Cerkev omejiti na elito in so zapustili veliko Cerkev. V resnici so to paraziti, kljub njihovi gorečnosti in očitkom, ki živijo le iz zaklada, ki jim ga je podarila Cerkev. (Emile iz Taizéja 2012, 246)

Najjasnejši odgovor na vprašanje, zakaj se uklanjamo avtoriteti Cerkve v vprašanih in razvoju vere je ta, da mora obstajati neka avtoriteta, če je bilo dano razodetje, in da ne more obstajati nobena druga avtoriteta kakor samo ta. Razodetje sploh ne bi bilo dano, če ne bi obstajala avtoriteta, ki naj bi odločala, kaj je pravzaprav bilo razodeto. Prav tako ne smemo pozabiti, da v potrditev tega Sveto pismo imenuje Cerkev »steber in temelj resnice« in ji obljublja kakor na podlagi

zaveze: »Duh Gospodov, ki je na njej, in moje besede, ki sem ji jih položil v usta, naj se ne umaknejo iz njenih ust, ne iz ust njenega zaroda, ne iz ust potomcev njenega zaroda, od zdaj in na veke.« (1 Tim 3,15; Iz 59,21; Newman 1998, 23) O Cerkv, njeni katoliškosti in prenovi skozi čas je razpravljaj tudi kardinal Yves Congar. Congar je dobro vedel, kakor je večkrat pripomnil de Lubac, da Cerkev ni sužnja nobene dobe in nobene posebne oblike kulture. Ni si mogel predstavljati, enako kakor de Lubac, da bi se Cerkev sprijaznila s tem, da bi jo kdo odtrgal od tistih, ki je še ne poznajo, zgolj in samo zaradi dobrega počutja tistih, ki so ji tradicionalno zvesti. Congar je bil človek reform – bil je apostol in je skrbel za to, da svojim sodobnikom oznani evangelij tako, da ga bodo res slišali. Vedel je, da je človeška zgodovina podobna kamnolomu, v katerem mora apostolska služba nabirati kamne za gradnjo Božjega svetišča. Hotel je biti pozoren na tisto, kar sebe šele išče in teži k nastanku, saj je vedel, da utegne rasti duhovnega organizma najbolj koristiti tisto, kar se šele išče in teži k nastanku. V zgodovini je našel potrditev tega dejstva. (Emile iz Taizéja 2012, 246)

Ko je Kristus svoji Cerkv obljubil nezmotnost v njenem izrecnem učenju, jo je neposredno obvaroval tudi pred resno zmoto v bogočastju in javnem delovanju. A naj bo ta pomoč še tako velika, je vendar ne zavaruje pred vsemi nevarnostmi glede na problem, ki ga mora Cerkev rešiti. Le če bi bil njenim nosilcem avtoritete podeljen dar odsotnosti grešnosti, bi jih to obvarovalo pred slehernim nagnjenjem k napakam v njihovem ravnanju, javnem delovanju, besedah in odločitvah, v njihovi zakonodajni in izvršilni oblasti, v cerkvenih in disciplinarnih podrobnostih. Takega daru pa niso prejeli. (Newman 1998, 24)

Ljudje, ki zanikajo apostolom izročeno nalogo, preidejo k temu, da evharistijo ponižajo z zakramenta na zgolj spominski obred ali razglasijo krst za zgolj zunanjo obliko in za veroizpovedno znamenje. Pri tem gredo še dlje: ko zanikajo krstno milost, zanikajo tudi nauk o izvirnem grehu, za katerega je ta milost zdravilo. Z zanikanjem nauka o izvirnem grehu nujno povzročijo, da nauk o Kristusovem zadostilno-spravnem delu izgubi svojo moč. Tako pripravijo pot k zanikanju božanstva našega Gospoda. Brž ko zanikajo moč zakramentov na podlagi njihove skrivnostnosti, je naravno, da preidejo k ugovoru zoper nauk o Sveti Trojici. Ko so tako končno odvzeli strah vzbujajočo častitljivost Božjim zdravilom zoper greh in spokornemu ravnanju, ki je za grešnika nujno potrebno, ter ko so celoten načrt odrešenja napravili za nekaj tako razumljivega in navadnega, kakor da bi šlo za popravilo kakšne nesreče pri človeških dejavnostih, ko so oropali vero njenih skrivnosti, zakramente njihove nadnaravne moči, duhovništvo njegovega posebnega poslanstva, potem se ni treba čuditi, da ljudje na greh kot tak kmalu gledajo kot na nekaj opravičljivega, na moralno zlo kot na golo nepopolnost, na človeka, kakor da ni zapleten v nikakršno veliko nevarnost ali bednost, in na njegove dolžnosti, kakor da nikakor niso resnično težavne in odgovorne. Z eno besedo: vernost kot taka je tedaj v položaju, da docela izgine iz zavesti človeštva in da na njeno mesto pride mrzla svetna etika, ustrežljivo upoštevanje družbenih zahtev, gojitev dobrohotnih čustev in prijaznost ter olikanost zunanjega vedenja. To naj bi, tako menijo, sestavljalo celoto obveznosti tistega bitja, ki je bilo spočeto v grehu in je »otrok jeze«,

ki je odrešeno z dragoceno krvjo Božjega Sina, prerojeno v Svetem Duhu in ga isti Sveti Duh podpira z nevidno močjo zakramentov, ki je poklicano, da s samozatajevanjem in posvečevanjem notranjega človeka dospe k večnemu gledanju Očeta, Sina in Svetega Duha. Tak je potek in izid nevere, čeprav se začne z nečim, kar svet imenuje »malenkosti«. (1998, 56–57)

Bistvo Cerkve je lepo prikazano zlasti v podobi svatbe. Svatbenost med Kristusom in Cerkvijo ostane najgloblja skrivnost Cerkve, saj ta skrivnost vedno znova dobiva svoj izvor ob aktualnosti križa. Vsa rodovitnost izvira iz te enote Duha med Kristusom in Cerkvijo. Romano Guardini pravi:

»Če bi človeka iz prvih stoletij vprašali ›Kaj pomeni v tvoji veri Cerkev?‹, bi morda odgovoril: ›Cerkev je mati, ki je rodila mojo vero. Cerkev je zrak, ki ga vera diha, in tla, na katerih stoji vera. Pravzaprav je Cerkev tista, ki veruje. Cerkev veruje v meni ...‹ Ono mišljenje moramo razumeti in ga imeti za resnično, toda mi moramo začeti drugače. Za seboj puščamo zahodni proces individualizacije, s katerim se je posameznik izločil iz neposrednih občestvenih povezav in se postavil v samega sebe.« (1983, 73)

3. Verujem /... / Cerkev, Credo /... / Ecclesiam

Za bistvo in notranjo obliko Cerkve ni človeške besede, ki je ne bi bilo mogoče takoj napačno razumeti. Kristusovo telo in Kristusova nevesta sta dve podobi, ki se deloma izključujeta, deloma dopolnjujeta, a kot prisposodbi. Cerkev je prostor, v katerem hoče biti polnost Božje milosti v Kristusu dosegljiva za svet, prostor, ki je hkrati zaprt (zgradba) in odprt ter prehodni (poslanstvo), ki je hkrati neposredna navzočnost Jezusa Kristusa (in Boga v njem) ter tisto, kar stoji pred njim. Če Cerkev ni samo telo, temveč tudi nevesta, potem ni samo nekaj, ampak nekdo. Cerkev je subjekt, je oseba. Ni pravilno vprašati »Kaj je Cerkev?«; vprašanje se mora namreč glasiti »Kdo je Cerkev?«. Staro izročilo je imelo navado odevati skrivnost Cerkve v simbolično govorico. Kristus je »sonce pravice«, edini vir luči. Cerkev kakor luna v vsakem trenutku prejema od njega ves svoj sijaj. Kakor luna ponoči, tako žari Cerkev v temo vsakega časa in razsvetljuje noč naše nevednosti, da bi nas usmerjala na pot odrešenja. Luč, ki jo Cerkev v celoti prejema, pa je le motna svetloba. Medtem ko sonce zmeraj ostane v svojem sijaju, luč Cerkve teče neprestano skozi različne mene, zdaj je naraščajoča, zdaj pojemajoča – bodisi glede na njeno merljivo zunanjo razširjenost ali glede na njen neizmerljivi notranji žar, saj Cerkev stalno trpi zaradi spremenljivih človeških usod. Vendar pa ta luč nikoli ne pojenja tako močno, da bi povsem izginila. Včasih sicer utegne pričevanje Cerkve otemneti – »sol zemlje« postane plehka, to, kar je preveč človeško, prevlada, vera v srcih omahuje, vendar imamo gotovost: »Svetniki se bodo vedno znova pojavljali.« (Štrukelj 2000, 104–107)

Skrivnost Cerkve je zapisana že v prvem, najbolj osnovnem simbolu vere: *Credo /... / sanctam Ecclesiam catholicam*. Najprej se omenja Očeta Stvarnika, nato Sina

Odrešenika in Svetega Duha posvečevalca. Cerkev sledi Svetemu Duhu, Cerkev je prvo delo Svetega Duha, je pred občestvom svetnikov, odpuščanjem grehov, vstajenjem od mrtvih in večnim življenjem. Ko pravimo »Verujem sveto katoliško Cerkev«, izrekamo vero ne »v Cerkev«, temveč »Cerkvi«, njenemu obstoju, njeni nadnaravnosti, edinosti. Izpovedujemo, da je Cerkev oblikovana po Svetem Duhu in je njegovo lastno delo, orodje, po katerem nas posvečuje. Po njej imamo delež pri občestvu svetih, pri odpuščanju grehov in vstajenju za večno življenje. Verujemo, da Cerkev ne obstoji sama zase, ampak je prvo delo Boga za odrešenje ljudi: *finis omnium Ecclesia*. Znana beseda Klemenca Aleksandrijskega povzema to gledanje takole: »Kakor je Božja volja delo in se imenuje svet, tako je njegov namen odrešenje in zveličanje ljudi in ta namera se imenuje Cerkev.« (KKC 1993, 240; Schönborn 1997, 17) Tudi vera v najmočnejšem pomenu besede se nanaša le na Boga, le zanj lahko rečemo, da verujemo vanj. Vera, *Credo* v svoji korenini vsebuje osebno prvino, ki se lahko nanaša le na Boga. Cerkvena vera pa je v svojem načinu, svojem objektu in načelu teologalna.

»Verovati, da je Cerkev sveta in katoliška ter da je ena in apostolska (kakor dodaja nicejsko-carigrajska veroizpoved), je neločljiva od vere v Boga Očeta, Sina in Svetega Duha. V apostolski veri izpovedujemo, da verujemo sveto Cerkev (*Credo ... Ecclesiam*) in ne v sveto Cerkev, da ne bi na isto raven postavljali Boga in njegovega dela in da bi jasno pridevali dobroti Boga samega vse darove, ki jih je položil v svojo Cerkev (*in ecclesiam collecta sunt*).« (KKC 1993, 211)

Samo Bogu pripada pokorščina vere. Razlikovanje, ki ga je izpeljal sv. Avguštin, je še vedno veljavno. De Lubac ga pojasnjuje takole:

»V nasprotju s preprostim dejstvom, da verujemo v obstoj neke stvari ali nekega bitja (*credere Deum*), prav tako v nasprotju s preprostim dejstvom, čeprav že bolj posebnim, da verujemo v avtoriteto nekoga, se pravi, da njegovi besedi priznavamo resnico (*credere Deo*), je vera v Boga (*credere in Deum*) edinstvena: vsebuje namreč iskanje, pot, gibanje duše (*credendo in Deum ire*), osebni polet ter končno privolitev, ki svojega cilja nikakor ne bi mogla imeti v nečem ustvarjenem.« (2006a, 17–18)

Če je samo Bog vreden naše vere, popolne prepustitve, kakšen pomen potem pripisujemo izrazu »verovati Cerkev«? Preprost pogled na apostolsko veroizpoved takoj pojasni razliko med trditvijo verovati »v Boga« in »verovati Cerkev«. Ker je Cerkev omenjena za vero v Svetega Duha (»verujem v Svetega Duha«), je jasna volja, da imamo Cerkev za njegovo delo, za njegov prvi učinek, ki pripoji druge, ki sledijo: občestvo svetnikov, odpuščanje grehov, vstajenje mesa in večno življenje. Henri de Lubac v svojem *Premišljevanju o Cerkvi* iz leta 1952 razlaga takole:

»Ko rečemo ›Verujem sveto katoliško Cerkev‹, ne razgllašamo svoje vere ›v Cerkev‹, ampak ›Cerkvi‹, se pravi v njen obstoj, v njeno nadnaravno resničnost, v njeno edinost in njene bistvene značilnosti. Kakor smo razgla-

sili svojo vero v stvarjenje neba in zemlje po Bogu vsemogočnem Očetu, potem v učlovečenje, smrt, vstajenje in vnebohod Jezusa Kristusa, našega Gospoda, tako sedaj na isti način izpovemo, da je našo Cerkev oblikoval Sveti Duh, da je njegovo lastno delo (Albert Veliki), orodje, s katerim nas posvečuje.« (2006a, 14–15)

Ko pravimo, da verujemo v Boga, ga izpovedujemo, mu izkazujemo čaščenje, ga ljubimo, se mu v celoti izročamo in mu posredujemo vso svojo ljubezen. Vera v Boga je posebna: zahteva iskanje, hojo, vzgib duše (*credendum in Deum ire*), osebni zanos, pridružitve, ki se nikakor ne more končati pri neki stvari. Vse, kar nam pomaga k večji zavesti tako preproste, a tako temeljne resnice, je dragoceno verujoči duši. Cerkev ni Bog, ampak je Božja Cerkev: »*Credimus ergo in Deum. Credimus et sanctam eius Ecclesiam esse. Non autem credimus in Ecclesiam sicut in Deum, quia Ecclesia non est Deus. Credimus autem singulariter in Deum. Credimus et sequenter Ecclesiam eius esse* (sv. Idelfonz).« (21–29)

Cerkev je »ovčji hlev«, katerega edina in nujna vrata so Kristus (Jn 10,1-10). Je tudi čreda, glede katere je sam Bog napovedal, da bo njen pastir (Iz 40,11; Ezk 34,11). Čeprav njenim ovcam vladajo človeški pastirji, jih vendar neprestano vodi in hrani Kristus sam, dobri pastir in prvak pastirjev (Jn 10,11; 1 Pt 5,4), ki je svoje življenje dal za ovce (Jn 10,15). Pogosto se Cerkev imenuje Božja zgradba (1 Kor 3,9). Gospod sam se je primerjal s kamnom, ki so ga zidarji zavrgli in je postal vogelni kamen (Mt 21,42). Na tem temelju apostoli zidajo Cerkev (1 Kor 3,11) in od njega Cerkev prejema stalnost in trdnost. Ta stavba ima različna imena: Božja hiša (1 Tim 3,15), saj v njej prebiva Božja družina, Božje bivališče v Duhu (Ef 2,19-22), prebivališče Boga med ljudmi (Raz 21,3), zlasti pa sveti tempelj, ki ga cerkveni očetje slavijo kot predstavljenega v svetiščih iz kamna, liturgija pa ga po pravici primerja s svetim mestom, novim Jeruzalemom. Vanj se že na zemlji vzdavamo kot živi kamni (1 Pt 2,5). To sveto mesto gleda Janez v svojih videnjih, kako ob prenovitvi sveta prihaja iz nebes od Boga, »pripravljeno kakor nevesta, ozaljšana za svojega ženina« (Raz 21,1). Cerkev se imenuje tisti »Jeruzalem, ki je zgoraj« in »naša mati« (Gal 4,26; Raz 12,17); opisana je tudi kot neomadeževana nevesta brezmadežnega Jagnjeta (Raz 19,7; 21,2.9; 22,17), ki jo je Kristus »ljubil in dal zanjo samega sebe, da bi jo posvetil« (Ef 5,29). Potem ko jo je očistil, jo je hotel imeti združeno s seboj, da bi mu bila podrejena v ljubezni in zvestobi (Ef 5,24). Končno jo je za večno obsul z nebeškimi darovi, da bi mogli razumeti vse spoznanje presegajočo Božjo in Kristusovo ljubezen do nas (Ef 3,19).

Vključitev Cerkve v apostolsko veroizpoved nakazuje, da je Cerkev za nas predmet vere, vendar ne v dejanskem pomenu, kakor je to Bog. Cerkve ne molimo, tudi od daleč ne mislimo nanjo kot na neodvisen in popoln sedež resnice, niti ne kot na prvi ali vsaj glavni vzrok našega zveličanja. Ista veroizpoved se zato razkriva kot najboljši protistrup proti trajni skušnjavi poveličevanja samega sebe. Ta skušnjava je vedno ogrožala krščansko občestvo, tudi če ji nikdar ni uspelo prizadeti nauka. Verujemo v Boga in izpovedujemo, da je Cerkev od Boga in za Boga.

Kdo je tisti jaz, ki lahko vedno s ponižno gotovostjo trdi »jaz verujem v Boga, verujem v Jezusa Kristusa«? Odgovor je lahko samo: Cerkev, Kristusova nevesta.

To ne sme pomeniti, da iz Cerkve napravljamo nekakšno stvar, kakor da bi mogla obstajati neodvisno od verujočih – Cerkev namreč živi v krščelih. Ko govorimo o osebi Cerkve, imamo pred seboj občestvo verujočih, ki ga poraja moč Besede in zakramenta ter ga oživlja Kristusov Duh, ki je podeljen vsakemu od nas. Cerkev je »oseba vere«: Cerkev veruje, Cerkev izpoveduje Sveto Trojico, jo hvali in poveljuje ter pričakuje Gospodov ponovni prihod. Gospodov Duh gradi in ohranja Cerkev v edinosti, Duh jo vodi na potovanju zgodovine. V tem smislu se naša poslušnost vere uteleša v našem odnosu do Cerkve, Gospodove neveste in naše matere: mi, udje njegovega telesa, smo deležni popolne pokorščine Cerkve, Gospodove dekle. Zato je Cerkev oseba, ki kristjanu dovoljuje izpovedovanje vere. Svojo vero lahko izpovedujemo, samo če smo del osebe Cerkve, ki ustrezno izpoveduje vero. Posamezen vernik je tak, samo če vero Cerkve vsakokrat sprejema za svojo. Zato je Cerkev, kolikor je *convocatio vel congregatio christianorum, domus Dei*, predstavljena kot živ organizem, ki izpoveduje Sveto Trojico, Jezusa Kristusa, Svetega Duha. (Scola, 2010, 277–279)

Cerkev je oseba, ki kristjanu dovoljuje izpovedovanje vere. Svojo vero lahko izpovedujemo samo, če smo del osebe Cerkve, ki ustrezno izpoveduje vero. Posamezen vernik je tak, samo če vero Cerkve vsakokrat sprejema za svojo. Verovati Cerkev pomeni priznati, da je Sveti Duh nenehno navzoč v človeški zgodovini; pomeni priznati, da je ljubezen – in on je ljubezen, ki jo ljudje potrebujejo – ljudem podarjena v zakramentu skrivnosti, ki je Cerkev, in v njej po njenih zakramentih. V moči te vezi med Svetim Duhom in Cerkvijo je bogoslužje prej nebesa na zemlji (Janez Pavel II. 1996, 11), kar rado ponavlja bizantinsko izročilo, kakor pa dolžnost ali primerno čaščenje, ki ga moramo dajati Bogu.

4. Cerkev in Devica Marija

Cerkveni očetje so govorili, da kdor nima Cerkve za mater, ne more imeti Boga za očeta. Rojstvo iz Boga, ki nas napravi za Božje otroke, ni naključno dejanje, ampak skupek najsvobodnejše, stvariteljske milosti. Za to dejanje pa si Bog izbere roditveno naročje. Kakor si je izvolil, da bi na človeški način postal človek, tako si tudi izvoli, da v nas zarodi svoje življenje, in to v zakramentu, ki je Kristusova navzočnost v Cerkvi, ki ji je podeljena ne samo rodovitnost, ampak tudi avtoriteta matere. Za Marijo veljavna besedna zveza *prius concepit mente quam ventre* razbije vsako zgolj fiziološko predstavo o materinstvu v korist celostno osebnostnemu materinstvu: njeno celotno bitje, od konice duha navzdol, prav do nezavesti izreka pritrditev Božji obljudi. Pri tem pa je to materinstvo le najvišji primer humane rodovitnosti, ki v dejanju spočetja in rojstva priključuje na dan polno človeško odgovornost. Če naj bi ljudje to pozabili, pozabili tudi v primeru Cerkve, ostaja vendarle prekipevajoče očetovstvo Boga samega, da nam to kliče v spomin. Katoliško milost prejme posameznik od Kristusa, vendar iz Cerkve in v Cerkev. V Cerkev smo rojeni po Kristusu in po Cerkvi, pri čemer rodovitnost obeh kaže naprej na prazvir vsakega očetovstva v nebesih. (Balthasar 1995, 70–71)

Henri de Lubac zelo rad uporablja izraz »materinstvo Cerkve«. Nekemu nevernemu dopisovalcu je odgovoril, da je Cerkev,

»za katero se na zunaj včasih zdi, da nalaga svojim vernikom zelo avtokratske zahteve, do tistih, ki se potrudijo, da bi živeli iz njenega duha, Duha Jezusa Kristusa, kakor veliko materino naročje, kjer je vse, kar je pristno človeško, sprejeto z isto ljubeznijo, ne glede na razlike in izvor. Materinstvo, ki sprejema in predvsem daje življenje: krščanstvo je Kristusova nevesta.« (2006b, 37; 137)

Tudi bogoslužje je prav tako pomembno za njeno življenje. Zaradi službenega duhovništva, postavljenega od Jezusa Kristusa, so vse daritve njegove. Dajejo življenje in rojevajo nove kristjane, ude Kristusovega telesa. Materinstvo Cerkve je podobno materinstvu Marije, ki je rodila Glavo telesa. (137–138; 355)

Spet na drugem mestu Henri de Lubac izpoveduje:

»Cerkev je moja mati, ker mi je podarila življenje. Ona je to, ker me stalno ohranja pri življenju in me, če se tudi samo malce bolj poglobim, vodi vedno globlje v življenje ... Seveda slišim vse očitke, ki se pojavljajo zoper mater Cerkev. So dnevi, ko mi po ušesih zvoni od tega. Tudi nikakor ne maram trditi, da so vsi očitki neupravičeni. Toda vsi očitki in vsi tisti, ki bi jih ljudje utegnili še pridružiti, ostanejo večno brez moči nasproti očitnim dejstvom, o katerih sem pravkar govoril ... Srečen je, kdor se je že kot otrok od lastne matere naučil gledati na Cerkev kot na mater. Srečen, še srečnejši je, kogar je življenjska izkušnja, vseeno kakšne vrste, potrdila v tem začetnem pojmovanju. Srečen, kdor se nekega dne zave in potem vedno bolj zaveda nepredstavljive novosti, obilja in globine tega življenja, ki mu ga je ta mati priobčila.« (Štrukelj 2000, 108)

Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum. Cerkev in Devica Marija – obe sta nova Eva; raj, drevo sredi raja, drevo, katerega sad je Jezus; veliko drevo, zasajeno sredi zemlje, ki ga je v sanjah videl Nebuhodonozor; skrinja zaveze, Jakobova lestev, vrata nebeška, vzhodna vrata, skozi katera vstopa naš Veliki duhovnik. Cerkev in Devica Marija sta hiša, zgrajena na vrhu gora; tabernakelj Najvišjega, Salomonov prestol, nepremagljiva utrdba, Mesto Boga, Mesto Velikega kralja; obe sta močni ženi iz knjige Pregovorov; okrašena nevesta, da se prikaže pred svojim Ženinom; žena, ki je sovražnica kače, veliko znamenje, ki se je prikazalo na nebu in ga opisuje knjiga Razodetja – žena, obdana s soncem in zmagovalka nad zmajem. Cerkev in Devica Marija sta prebivališče Modrosti, novo nebo in nova zemlja; obe počivata v Kristusovi senci. (de Lubac 2006a, 275–278)

Cerkev vsak dan daje svetu Tistega, ki ga je nekoč rodila Marija. Vsakokrat, ko nekdo prejme krst, se ponovno rodi Kristus. Marijina materinska vloga je, da podari svetu Boga-človeka. Materinska vloga Cerkve dosega vrhunec v obhajanju evharistije, ko nam prav tako daje Kristusa. Kakor Marija rojeva zemeljskega Kristusa, tako Cerkev rojeva evharističnega Kristusa. Kakor je vse Marijino življenje

osredotočeno na rast in varovanje Kristusa, tako sta globoko življenje in skrb Cerkev osredotočena na evharistijo. Kakor Marija daje svetu zemeljskega Kristusa in se iz tega daru rodijo Božji otroci, tako morata evharistična meso in kri, ki nam ju daje Cerkev, oblikovati žive Božje otroke. Kakor Marija pod križem prejema ves zaklad milosti, tako ga Cerkev ponovno prejema pri vsaki sveti maši. Marija je zemlja, na kateri je bila posejana Cerkev.

Ker je Cerkev cilj vseh stvari, *finis omnium Ecclesia*, je ekumenska razsežnost v najširšem pomenu istovetna z njenim bistvom in poslanstvom, ki ji pripada kot vesoljnemu zakramentu odrešenja. Če danes radi govorijo, da je Cerkev ikona Trojice, moramo obenem poudariti, da je preblažena Devica Marija najpopolnejša podoba Cerkev. V tem smislu so naslednje vrstice nekakšna razgledna točka, s katere se odpira pogled na celoto in zlasti v prihodnost.

V vsem tem je veliko več kakor le vzporednost ali izmenično navajanje dvopomenskih simbolov. Krščanska zavest je že zelo zgodaj odkrila in nato v stoletjih na tisoč načinov oznanjala in upodabljala v umetnosti, bogoslužju in slovstvu: Marija je idealna podoba Cerkev, je njen zakrament, zrcalo, v katerem odseva celotna Cerkev. Cerkev najde v Mariji svoj pravzor, kraj svojega izvora in popolnost svojega cilja.

Cerkev je mati, kakor je mati tudi Marija. Obe sta materi, zrcalni podobi druga druge. Vendar gre Marijinemu materinstvu prvenstvo, saj je postala mati pred Cerkvijo in je mati v polnejšem pomenu.

»Devica Marija je po daru in nalogi materinstva, ki jo združuje z njenim Sinom in Odrešenikom, ter po svoji edinstveni milosti in nalogah najtesneje združena s Cerkvijo. Božja Porodnica je, kakor je učil že sv. Ambrož, podoba Cerkev glede vere, ljubezni in popolnega zedinjenja s Kristusom.« (C 63)

Marija je popolna vzornica materinstva Cerkev, sama pa je obenem najpopolnejše posnemanje ali ikona očetovstva Boga.

»Ko je z vsem srcem in neovirano od kakršnegakoli greha sprejela odrešitveno Božjo voljo, je samo sebe kot Gospodovo deklo popolnoma posvetila osebi in delu svojega Sina in je tako pod njim in z njim služila po milosti vsemogočnega Boga skrivnosti odrešenja. Po pravici torej menijo cerkveni očetje, da je Bog Marijo uporabil ne kot zgolj pasivno orodje, temveč da je s svobodno vero in pokorščino sodelovala pri odrešenju človeštva. Marija je namreč, kakor pravi sv. Irenej, »s svojo pokorščino postala zase in za ves človeški rod vzrok odrešenja«. Zato neredki stari cerkveni očetje v svojem oznanjevanju radi z Irenejem trdijo: »Vozel Evine nepokorščine je bil razvozlani z Marijino pokorščino; kar je devica Eva zavezala s svojo nevero, to je devica Marija razvozlala z vero.« Pogosto trdijo: »Smrt po Evi, življenje po Mariji.« (C 56)

Cerkev, naša mati – popolna častilka. Tu sta si obe najbližji. Zato, ker v obeh deluje isti Duh. Toda medtem ko v Mariji ta skromna visoka popolnost žari povsem

čisto, se pri nas, ki se nas je Duh komaj dotaknil, le z muko prebije na dan. Cerkev v Mariji zre in prepoznavna samo sebe in svoje poslanstvo. Da bi ohranjala in poživiljala svojo istovetnost, premišljuje o Mariji. V tem premišljevanju odkriva svojo resničnost, svojo poklicanost k svetosti in pripadnosti Kristusu. V njenem življenju se uresničujejo vsi največji dogodki odrešenjske zgodovine. Zato velja, da je Marija kratek povzetek ali mikrosgodovina odrešenja, lahko pa jo opišemo tudi kot Cerkev v malem, poosebljenje Cerkve. Vse, kar je marijansko, je navzoče v Cerkvi, in kar pripada Cerkvi, je navzoče v Mariji, le na drugačen način. Kakršna je bila Marijina vera, taka mora biti vera Cerkve in vsakega kristjana. Cerkev je v Mariji. Cerkev Stare zaveze in Cerkev Nove zaveze se v njej uresničujeta, povezujeta in najdeta svoj izraz. Marija je torej postavljena pred verujoč pogled Cerkve kot edinstvena evangelijska ikona. Je zgledna hči Očeta, popolna učenka Sina – obraza Matere in Sina sta si bila najbolj podobna, ker ni imel telesnega očeta – ter ne nehno napolnjena in navdihnjena s Svetim Duhom. Marija se nam kaže kot podoba in najsijajnejši vzor Cerkve tudi glede svetosti. (Dolenc 2007, 341–342)

Marija je prapodoba notranjega mišljenja Cerkve, ki v trpljenju dejavno izgovarja pritrditev trpljenju svojega Sina. V istem dogodku pa je Marija izročena Janezu in s tem duhovniku, ki združuje v sebi oboje: eksistencialno sodarovanje ob pogledu na muke Ljubljenege in funkcionalno naročilo, da v Cerkvi ponavlja v spomin na to zadostilno dogajanje. Ko je Marija izročena Janezu, je uvedena v Cerkev, katere prvi zastopniki so enajsteri s Petrom na čelu. V njihovo sredo bo šla Marija kot somolilka in bo izginila. (Apd 1,14; Štrukelj 1997, 125)

5. Zaključek: Cerkev ostvarja evharistijo, evharistija pa ostvarja Cerkev

Kardinal Henri de Lubac je zapisal, da Cerkev ostvarja evharistijo, evharistija pa ostvarja Cerkev. Kakor je evharistija skrivnost vere, tako je tudi Cerkev skrivnost vere. Oddaljitev od Cerkve in s tem od svete evharistije – vira, vrhunca in poslanstva Cerkve – je posledica postopnega zatemnjevanja Cerkve kot predmeta vere (*credo Ecclesiam*). Vsaka nezvestoba Božji podobi, ki jo človek nosi v sebi, vsak prelom z Bogom je hkrati tudi pretrganje človeške enote, edinosti. Verovati Cerkev pomeni stopiti na pot vere v Troedinega Boga, Očeta in Sina in Svetega Duha, pomeni spreobrnjenje k živemu in večnemu Bogu. Cerkev najde v Mariji svoj pravzor, kraj svojega izvora in popolnost svojega cilja. Marijo lahko opišemo tudi kot Cerkev v malem, poosebljenje Cerkve. Vse, kar je marijansko, je navzoče v Cerkvi; kar pripada Cerkvi, pa je navzoče v Mariji, le na drugačen način. Kakršna je bila Marijina vera, taka mora biti vera Cerkve in vsakega kristjana. Ob njej lahko iz skrivnosti Kristusovega križa poglobljamo duha Božjega otroštva, katerega dostojanstvo smo prejeli pri krstu: »Dam vam novo srce in novega duha denem v vašo notranjost. Odstranim kamnito srce iz vašega telesa in vam dam meseno srce.« (Ezk 36,26)

Kratice

- C** – Dogmatična konstitucija o Cerkvi (*Lumen gentium*)
KKC – Katekizem Katoliške cerkve

Reference

- Balthasar, Hans Urs von.** 1995. *Katoliški*. Prev. Marko Urbanija. Ljubljana: Družina.
- Cesbron, Gilson.** 1970. *Ce que je crois*. Pariz: Grasset.
- Dolenc, Bogdan.** 2007. Marija: podoba, vzornica in mati. *Mednarodna katoliška revija Communio* 17, št. 4:335–344.
- Emile iz Taizéja.** 2012. Zvestoba prihodnosti: kardinal Yves Congar o izročilu, prenovi in katolištvu. Prev. Bogdan Dolenc. *Mednarodna katoliška revija Communio* 22, št. 3:238–255.
- Guardini, Romano.** 1983. *Vom Leben des Glaubens*. Mainz: Grünewald.
- Janez Pavel II.** 1996. *Luč z Vzhoda [Orientale lumen]*. Apostolsko pismo. Cerkveni dokumenti 68. Prev. Marko Urbanija in Bogdan Dolenc. Ljubljana: Družina.
- Katekizem Katoliške cerkve.** 1993. Prev. Anton Štrukelj. Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca.
- Lubac, Henri de.** 2006a. *Méditation sur l'Église*. Œuvres du Cardinal Henri de Lubac. Zv. 8. Pariz: Cerf.
- . 2006b. *Mémoire sur l'occasion de mes écrits*. Œuvres du Cardinal Henri de Lubac. Zv. 33. Pariz: Cerf.
- . 2003. *Catholicisme: Les aspects sociaux du dogme*. Œuvres complètes 7. Pariz: Cerf.
- . 1984. *Théologies d'occasion*. Pariz: DDB
- Newman, John Henry.** 1998. *Skrivnost Cerkve*. Prev. Ina Slapar. Celje: Mohorjeva družba.
- Schönborn, Christoph von.** 1997. *Ljubiti Cerkev: duhovne vaje za papeža Janeza Pavla II.* Prev. Anton Štrukelj. Ljubljana: Družina.
- Scola, Angelo.** 2010. Verujem ... Cerkev / Credo ... Ecclesiam. Prev. Anton Štrukelj. *Mednarodna katoliška revija Communio* 20, št. 3:277–281.
- Štrukelj, Anton.** 2005. *Slavje vere*. Ljubljana: Družina.
- . 2000. *Klečeča teologija*. Ljubljana: Družina.
- . 1996. *Ti si Peter Skala*. Ljubljana: Družina.
- Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor.** 1980. Dogmatična konstitucija o Cerkvi [*Lumen gentium*]. V: *Koncilski odloki*, 129–204. Ur., prev. Anton Strle. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.